

діяч науки УРСР, який майже чверть століття очолював кафедру зоології хребетних Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Власне І. Пузанову присвячено 3-й та 14-й випуски серії "Вчені Одеси", котрі уклав головний бібліограф науково-бібліографічного відділу, кандидат біологічних наук А. Драголі. Він підготував ще кілька покажчиків цієї серії, присвячених офтальмологу В. Філатову, ґрунтознавцю, агроному та ботаніку О. Набоких, географу, ботаніку та ґрунтознавцю Г. Танфільєву, ботаніку та генетику А. Сапегіну, зоологу Д. Третьякову.

Варті уваги покажчики, присвячені астрономам В. Цесевичу, В. Каретнікову, І. Андронову; науковцям у галузі фізико-математичних наук Л. Сахновичу, В. Білоусу, М. Крейну, М. Синюкову, Ю. Черському, М. Коваленку, О. Птащенку; хімікам Є. Бурксеру, В. Назаренку, А. Цикалу, С. Андронаті. У серії також вийшли випуски, присвячені докторам технічних наук: гідрологу, автору генетичної теорії процесів формування стоку поверхневих вод суші, фундатору одеської наукової гідрологічної школи, професору А. Бефані, який упродовж 40 років очолював кафедру гідрології Одеського гідрометеорологічного інституту (нині — Одеський державний екологічний університет); професору, академіку Міжнародної академії холоду, заслуженому діячеві науки і техніки України, заступникові директора Фізико-хімічного інституту ім. О. В. Богатського В. Недоступу.

Окремо відзначимо покажчик, присвячений видатному психіатру, Праведнику народів світу Є. Шевальову, який зробив вагомий внесок у розвиток загальної психопатології та організацію спеціалізованої медичної допомоги населенню Одеси.

Продовжуючи медичну тематику, варто згадати покажчик, присвячений офтальмологу Н. Пучковській, багатолітньому (1956—1985) керівникові Одеського науково-дослідного інституту очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова, заслуженому діячеві науки УРСР.

Гортаючи сторінки цих видань, читач дізнається про цікаві факти, зокрема А. Сапегін був засновником селекційно-генетичного інституту в Одесі, В. Філатов активно працював як літератор і художник, І. Пузанов

перекладав твори В. Гюго й Г. Гейне [5], О. Птащенко є автором кількох поетичних збірок.

Цікаво, що 1-й і 50-й, ювілейний, випуски серії, присвячено двом Олександром Олександровичам — Браунеру та Птащенку.

Отже, серія "Вчені Одеси" має краєзнавче та історіографічне значення й дає змогу скласти уявлення про наукову спадщину гідних представників академічного середовища Одеси.

З переліком покажчиків серії можна ознайомитись у бібліотеці.

Список використаної літератури

1. Безлуцька О. П. Олександр Олександрович Браунер (1857—1941) : нариси біографії і наукової творчості / О. П. Безлуцька // Іст. архів. — 2016. — Вип. 17. — С. 77—83.
2. Бур'ян Л. М. Внесок бібліотек Південного регіону в створення бібліографічної бази України / Л. М. Бур'ян // Скарбниця культури : зб. ст. / редкол. : О. Ф. Ботушанська (відп. ред.) [та ін.]. — Одеса, 2014. — Вип. 4. — С. 50—68.
3. Бур'ян Л. М. Внесок ОДНБ у створення бібліографічної бази України / Л. М. Бур'ян, І. Е. Рікун // Скарбниця культури : зб. ст. / редкол. : О. Ф. Ботушанська (відп. ред.) [та ін.]. — Одеса, 2004. — Вип. 3. — С. 52—63.
4. Зленко Г. Д. Конський Всеволод Миколайович / Г. Д. Зленко // Бібліографи Одеської державної наукової бібліотеки імені М. Горького : біобібліогр. довід. / упоряд. Л. М. Бур'ян. — Одеса, 2002. — С. 130—137.
5. Зленко Г. Д. Портрети дослідників природи / Г. Д. Зленко // Чорномор. комуна. — 1984. — 25 квіт. — С. 4.

Проаналізована історія науки в Одесі на прикладі серії "Учені Одеси"; розглянуті деякі її випуски; наведено цікаві факти про учених, які згадані в біобібліографічних указателях.

The article is devoted to the history of science in Odessa, in particular the history of the series "Scientists of Odessa". Some issues in this series have been reviewed. Some facts about scientists, which were reflected in these biobibliographic indexes, are mentioned.

Надійшла до редакції 29 листопада 2018 року

УДК 821.161.2.09(092):06.05НОБЕЛЬ

Яна Петруняк,
бібліотекар відділу абонементу
Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка

Українці на підступах до Нобелівської премії з літератури

Проблема вручення Нобелівської премії українським письменникам неодноразово спричиняла численні дискусії, адже присудження цієї престижної

відзнаки, крім грошей, приносить чимало інших дивідендів — світове визнання й популярність, репрезентативність літератури й країни тощо. Напевно,

максимально до Нобелівської премії наблизився Іван Франко, "справді найвизначніший письменник сучасної Європи", як писав про нього до Нобелівського комітету віденський професор Йосеф Застирець. Однак документи прийшли запізно, а наступного року Франко помер. На жаль, реальний шанс перетворився на ілюзорно-примарний, проте це був лише початок штурму Нобелівської премії українськими номінантами.

Цілком реально міг одержати премію Нобеля й Володимир Винниченко за "Сонячну машину" (1927), адже його твори багато перекладали, а п'єси ставили у відомих театрах світу. Однак ні Ромен Роллан, ні Георг Брандес не написали передмови до роману, що було б найкращою мотивацією для подання на премію. До того ж й українські емігранти цькували Винниченка несамовито, вважаючи головним винуватцем поразки визвольних змагань.

В історії гонитви українських митців за Нобелем були й самовисунанці на премію. Приміром, у літературних колах зазначають, що власну кандидатуру самостійно подав письменник Тодось Осьмачка, однак позитивного результату це не дало.

Видатний учений, академік кількох академій, зокрема й американської, Омелян Пріцак 1966 р. висував Павла Тичину і 1970 р. Миколу Бажана, але Тичину обійшли, а Бажан зняв свою кандидатуру, пам'ятаючи, на які проблеми свого часу наразився Борис Пастернак (радянський режим не підтримав нобелівського пориву письменника й примусив відмовитися від премії).

У 1980 р. Улас Самчук також був одним із кандидатів на здобуття нагороди. Його трилогію "Волинь" про громадянську війну в Україні закордонна преса порівняла з "Тихим Доном" Михайла Шолохова. Проте й Самчуку не судилося стати в один ряд із найвизначнішими літераторами світу. Подати кандидатуру встигли, але для її затвердження не вистачило рекомендації нобелівського лауреата, що у Стокгольмі було однією із визначальних умов...

У 1985 р. Генріх Белль висунув на здобуття премії Василя Стуса, ув'язненого на той час, проте смерть (чи вбивство?) поета-дисидента 4 вересня 1985 р. внесла свої корективи, а посмертно, як відомо, Нобелівську премію не присуджують.

Не пощастило отримати високу нагороду й Олесеви Гончару, чия кандидатура 1991 р. запропонувала українська діаспора. Ідею підтримали і в Україні, але безрезультатно. У 1995 р. цю спробу повторив Михайло Наєнко, проте трагічний фатум українських номінантів знову втрутився в долю — того самого року Олесь Гончар помер.

У 2001-му Михайло Наєнко також висував на здобуття премії Ліну Костенко, однак вкотре сподівання отримати престижну відзнаку виявилися марними. У 2008 р. гучно пролунала звістка про те, що Острозька академія пропонує кандидатуру Юрія Андруховича. Як не прикро, але чутки залишилися лише чутками.

От і виходить, що в реальній перспективі можемо в кращому разі радіти хіба що нобелівському лауреату українського походження, а не етнічному українцеві.

Приміром, ізраїльський письменник, лауреат цієї престижної нагороди Шмуель Йосеф Агнон має українське коріння, адже народився в містечку Бучач на Тернопільщині; у його відомому романі "На морській глибині" (1953) є рядки, зігріті любов'ю до рідної землі. У 2015 р. Нобелівську премію отримала Світлана Алексієвич — білоруська російськомовна письменниця та публіцистка українського походження, "за її багатоголосу творчість — пам'ятник стражданню й мужності в наш час". А ось у 2016 р. премію отримав музикант Боб Ділан "за створення нових поетичних експресій в американській пісенній традиції". Доволі оригінальне рішення Шведської академії. Внесемо ясність щодо походження лауреата: дідусь і бабуся Роберта Аллена Ціммермана (справжнє ім'я Ділана) по батьківській лінії жили в Одесі, яку полишили 1905 р. через погроми.

Отже, до номінантів на Нобелівську премію є певні вимоги: потрібно бути не лише відомим у себе на батьківщині, а й "розкритим" у світі: перекладеним, виданим хоча б основними мовами. Проте, на жаль, українська література — багата й цікава — мало znana ще й досі у світі, попри численні переклади творів окремих письменників. Річ у тім, що переклади ці часто спорадичні, рідко фахові, виходять здебільшого в альманахах чи антологіях, тому цілісно наше красне письменство у світовому літературному просторі ще не представлено.

В Україні дедалі більше виходить друком творів молодих авторів, які чомусь так і залишаються "письменниками однієї книги". У сучасній вітчизняній літературі часто порушують проблеми, котрі мало цікавлять глобальну світову спільноту. І крім того, варто також не забувати про стиль, що його нині намагаються дотримуватися чи наслідувати молоді митці. Однією з його особливостей є мовна різноманітність, зокрема суржик та лайка. Якщо до останньої претензії майже немає, оскільки це доволі поширений, а часом й успішний світовий тренд, то щодо суржику суперечки можуть точитися довго. Зокрема, як перекладати книгу, написану словами й реченнями-покручами? Як репрезентувати світові цей феномен і чи зрозуміє він таку наругу над мовою, що призводить не до її збагачення, а навпаки — до зубожіння й виродження?

На щастя, ця тенденція зачіпає не все наше письменство: молоді автори вигадують нові сюжети, творять паралельні реальності, будують багатоповерхові метафори-гіперпосилання. Ті зміни, що відбуваються в суспільстві, знаходять відображення і в літературі, яка реагує на нові ситуації, запити й зацікавлення (наприклад, останнім часом серед українських письменників доволі популярною тематикою стали події на Сході). У нас таки є розумна література, якою не гріх хвалитися у світі.

Безсумнівно, нині в нашій країні є митці, гідні поважної нагороди. Приміром, з авторів, котрі працюють у жанрі історичного роману та повісті, відзначимо Василя Шкляра — переможця літературної премії ім. Т. Г. Шевченка 2010 р. за роман "Залишенець. Чорний ворон".

Класик української літератури Ліна Костенко та її роман "Записки українського самашедшого" (2010) також заслуговують на Нобелівську премію. А скандальний роман Оксани Забужко "Польові дослідження з українського сексу" (1996) став першим бестселером у пострадянській Україні. Письменниця та сценаристка Любо Дашвар — унікальне явище в сучасній літературі, а її перший роман "Село не люди" став лауреатом премії конкурсу "Коронація слова" — 2007". Луцький письменник Володимир Лис уміє писати романи, що виборюють призові місця в літературних конкурсах: після отримання першої премії "Коронація слова" за роман "Острів Сильвестра" (2008) та перемоги у "Гранд Коронації" з романом "Століття Якова" (2010) ця характеристика автоматично перетворилася на аксіому.

Список кандидатів на Нобелівську премію з літератури можна продовжувати й надалі, і в Україні є шанс колись мати "свого" нобеліанта, бо не помічати

нашу літературу у світі вже не можливо. Тож щоосені, чекаючи на повідомлення із засідання Нобелівського комітету, сподіваємося на звістку про першого українського переможця.

Список використаної літератури

1. Павлюк І. Чому Україна досі не має Нобелівського лауреата / І. Павлюк // Дніпро. — 2010. — № 2. — С. 155—157.
2. Сулима М. Українці і Нобель / М. Сулима // Сучасність. — 1992. — № 10. — С. 110—113.
3. Хомишинець Л. Літературна "Нобелівка" для України: солодкі ілюзії й гіркі реалії, або Чому "Нобель" нас не любить? / Л. Хомишинець // Дніпро. — 2010. — № 3. — С. 152—156.
4. Шкляр Л. Є. Під знаком Нобеля. Лауреати Нобелівської премії з літератури 1901—2006 / Л. Є. Шкляр, А. Г. Шпиталь. — Київ : Грамота, 2006. — 504 с.

Надійшла до редакції 18 жовтня 2018 року

РЕЦЕНЗІЇ

Музика життя

Андрійчук Петро Олександрович : біобібліогр. покажч.: до 60-річчя від дня народж. / М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, наук. б-ка; уклад.: В. В. Степко, О. О. Скаченко. — Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. — 200 с.: іл. — (Серія "Видатні постаті КНУКіМ"; вип. 4).

До видатних особистостей української музичної культури, які зробили вагомий внесок в її розвиток, належить відомий музикант, диригент, науковець, музично-громадський діяч, заслужений працівник культури України, професор Петро Олександрович Андрійчук. До 60-річчя від дня народження митця підготовлено біобібліографічний покажчик, в якому відображено особливості наукової, педагогічної, мистецької діяльності, розкрито основні етапи життєвого шляху ювіляра.

Пропонований покажчик має шість основних розділів, довідковий апарат та додатки.

У першому розділі "Слово про ювіляра" зібрано нариси колег, друзів, випускників класу П. Андрійчука. У більшості статей висвітлено особливості творчої діяльності митця, акцентовано на його високій професійній майстерності в роботі із заслуженим народним ансамблем пісні й танцю України "Дарницанка" й народним хором "Княжа вольниця". Окремі матеріали присвячено педагогічному аспектові діяльності професора П. Андрійчука, зокрема розкрито провідні теоретико-методологічні принципи його педагогічної системи в аспекті сучасних тенденцій музичної педагогіки.

У другому розділі рецензованого покажчика вміщено вислови відомих українських діячів мистецтва, культури, освіти, політики про непересічну особистість, талановитого митця та педагога.

До третього розділу "Художні колективи, очолювані Петром Андрійчуком" увійшли статті, в яких подано інформацію про мистецькі колективи, якими керує музикант.

У четвертому розділі "Друковані праці" представлено бібліографічні описи наукових публікацій, публіцистичних статей, а також передмови, рецензії, інтерв'ю та нотні видання.

До п'ятого розділу "Редакційна діяльність" увійшли публікації, музичним редактором, рецензентом чи укладачем яких є П. Андрійчук.

У шостому розділі "Література про життя і творчість" зібрано статті про життєвий і творчий шлях митця, його педагогічну й музично-громадську діяльність.

Довідковий апарат вигідно доповнює бібліографічне видання. До нього входять "Зміст", "Передмова від укладачів", "Іменний покажчик" і "Список періодичних видань", що містить відомості про праці П. Андрійчука та літературу про нього.

У додатках покажчика вміщено світлини, що віддзеркалюють життєвий і творчий шлях діяча.

Рецензований біобібліографічний покажчик відрізняє чітка, логічна структура, ґрунтовний виклад фактажу, сумлінне ставлення до хронології подій. Укладачі В. Степко та О. Скаченко майстерно поєднали різноманітні ракурси життя й творчості П. Андрійчука, що дає змогу сформулювати цілісний погляд на його діяльність.

Біобібліографічний покажчик "Андрійчук Петро Олександрович" є цінним науково-практичним виданням, що стане в пригоді науковцям, мистецтвознавцям, культурологам, музикантам, викладачам вищих навчальних закладів, усім, хто цікавиться питаннями української музичної культури, народно-інструментального і народно-хорового мистецтва.

Тетяна Сідлецька,

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ

Надійшла до редакції 21 грудня 2018 року